

BOGDÁN Zsolt:

*„Eu cred că, în artă,
trebuie să fii nemilos cu tine”*

Bogdán Zsolt a absolvit în 1994 Universitatea de Artă Teatrală din Târgu Mureș. În același an a fost angajat de Tompa Gábor la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca. De atunci a lucrat cu toți regizorii mari care au montat acolo (Vlad Mugar, Silviu Purcărete, Andrei Șerban, Mihai Măniuțiu, Lászlo Bocsárdi etc.). Lui Vlad Mugar îi datorează, după cum însuși afirmă, felul de a vedea teatrul. Deși a jucat în peste cincizeci de spectacole și este unul dintre cei mai apreciați actori ai Teatrului Maghiar de Stat din Cluj, Bogdán Zsolt continuă să își pună multe întrebări. În timpul Festivalului Uniunii Teatrelor din Europa de la Cluj, am discutat despre rolurile și oamenii care „i-au ieșit în cale”. A fost o reală bucurie. Am aflat ce a însemnat pentru actor întâlnirea cu Andrei Șerban și care este lucrul pe care îl apreciază cel mai mult la un regizor.

Mirela Sandu: *Serile acestea v-am urmărit interpretând trei roluri foarte importante: Richard al III-lea, Astrov și Verșinin. Ce a însemnat pentru dumneavoastră întâlnirea cu aceste roluri?*

Bogdán Zsolt: Cu fiecare rol nou încerc să caut alte lucruri în mine și să îmi găsesc poziția verticală. Sunt fericit atunci când mă regăsesc într-un personaj și mă pot dărui lui mai mult decât aș fi crezut că este posibil. Niciodată nu mi-am dorit să joc un rol anume, ele mi-au ieșit în cale. Mă bucur atunci când un regizor mă distribuie și când are încredere că pot să fac un anumit rol, dar dacă acest lucru nu se întâmplă, nu mă deranjează. La fel s-a întâmplat și cu Richard al III-lea, Astrov sau alte roluri pe care le-am interpretat.

M.S.: *Aveți un rol la care țineți mai mult?*

B.Z.: Nu pot spune că iubesc un rol mai mult decât pe celelalte. De toate m-am atașat la fel de mult, fiecare dintre ele reprezintă o parte din mine.

M.S: *Sunt actori care se pregătesc mult înainte de fiecare spectacol, merg cu multe ore înainte la teatru, în ziua spectacolului se gândesc numai la rol. În ce constă pregătirea dumneavoastră?*

B.Z.: În ziua spectacolului, când deschid ochii mă gândesc la ce am de facut pentru acel rol, care sunt problemele și unde aș vrea să ajung. Îmi ridic ștacheta cât mai sus.

Dacă la premieră am realizat un lucru, atunci la următoarele spectacole încerc să fiu cât mai degajat, mai spontan. Cu fiecare nou spectacol adaug o nuanță nouă, un gest. Abia după aceea urmează spălatul dinților, băutul cafelei, copiii, viața de zi cu zi.

Sigur, sunt și zile când nu îmi reușește tot acest proces. Atunci când sunt probleme în familie sau cu copiii. Dar când am roluri mari, asta încerc să fac.

M.S: *După terminarea spectacolului reușiți să vă rupeți complet?*

B.Z.: Nu. Cam trei-patru ore continui să mă gândesc la cum a decurs spectacolul. După fiecare spectacol se produce o golire atât de mare, încât nu mă pot liniști imediat și nu pot să adorm.

M.S: *Rolurile interpretate de dumneavoastră sunt foarte complexe, mult cizelate. Cred că lucrați mult la un rol. În ce constă procesul de creație?*

Cu Imola KÉZDI în *Richard III* de Shakespeare

Foto: István Biró

B.Z.: Nu știu. Nu cred că se poate vorbi de un moment în care se formează personajul. Sunt mai multe momente. De fapt, cred că este vorba de întâlnirea dintre regizor și actor, dintre rol și actor, dintre colegi, dintre public și spectacol. De cele mai multe ori aceste întâlniri se produc într-un moment prielnic. Din păcate, câteodată acestea se întâmplă parțial sau deloc. Atunci procesul de creație evoluează în sensul în care dialogul există între cei care s-au adunat.

M.S.: *Dar dacă dialogul nu se produce?*

B.Z.: Atunci va ieși un haos total sau un spectacol călduț. La fiecare spectacol pot exista probleme sau controverse. Dar toate acestea merg către facerea unui spectacol, către definirea lui. Ideal este să te deschizi noilor încercări și să încerci să faci totul perfect din punct de vedere tehnic.

M.S.: *Am revăzut Unchiul Vania după multă vreme. Mi se pare că personajul dumneavoastră și întreg spectacolul au crescut, relațiile s-au aprofundat...*

B.Z.: Mă bucur să aud asta. Țin foarte mult la spectacolul *Unchiul Vania* și cred că am învățat mult din discuțiile și lucrul alături de Andrei Șerban. În turneul de la Budapesta nu am avut timp să lucrăm foarte mult pentru că spațiul era mult mai mic decât la sediu și ne-am concentrat să reinventăm spectacolul pentru acel spațiu. La București, însă, a avut grijă să regândească totul până la ultima propoziție, virgulă sau punct. Pauzele puteau dura o veșnicie. În acest fel am redescoperit textul, am dat praful care se depusese în cele 15 spectacole pe care le jucasem până atunci. Poate că din această cauză toate personajele s-au împropătat, trăirile lor s-au adâncit. De fapt, este vorba doar de pauze mici și de lucrul la nuanțe. În foarte multe spectacole îmi lipsesc aceste nuanțe. Totdeauna se lucrează foarte repede, suntem antrenați să lucrăm într-un ritm susținut. Un spectacol se

Cu CSIKY András și Magda STIEF în *Livada de vișini* de Cehov

Foto: Lehel Makara

montează în trei-patru săptămâni. Cam acesta este ritmul peste tot în lume. Doar în Ungaria un spectacol se face în șapte-opt săptămâni și acesta este un lux. În atât de puțin timp, un spectacol nu are timp să se coacă. Chiar dacă el este ridicat, rămâi cu un gust acru. Din păcate, zeama aceea se duce abia după șapte-opt reprezentații. În seara aceasta jucăm *Richard*-ul a cincea oară. Am avut premiera la Gyula, după care am avut patru luni de pauză și apoi l-am mai jucat de patru ori. Spectacolul este bine făcut, dar trebuie să se detensioneze. Acum pășim ca pe coji de ouă. Dacă este soare, dacă am energie și încredere în mine, eu cred că voi face un rol bun.

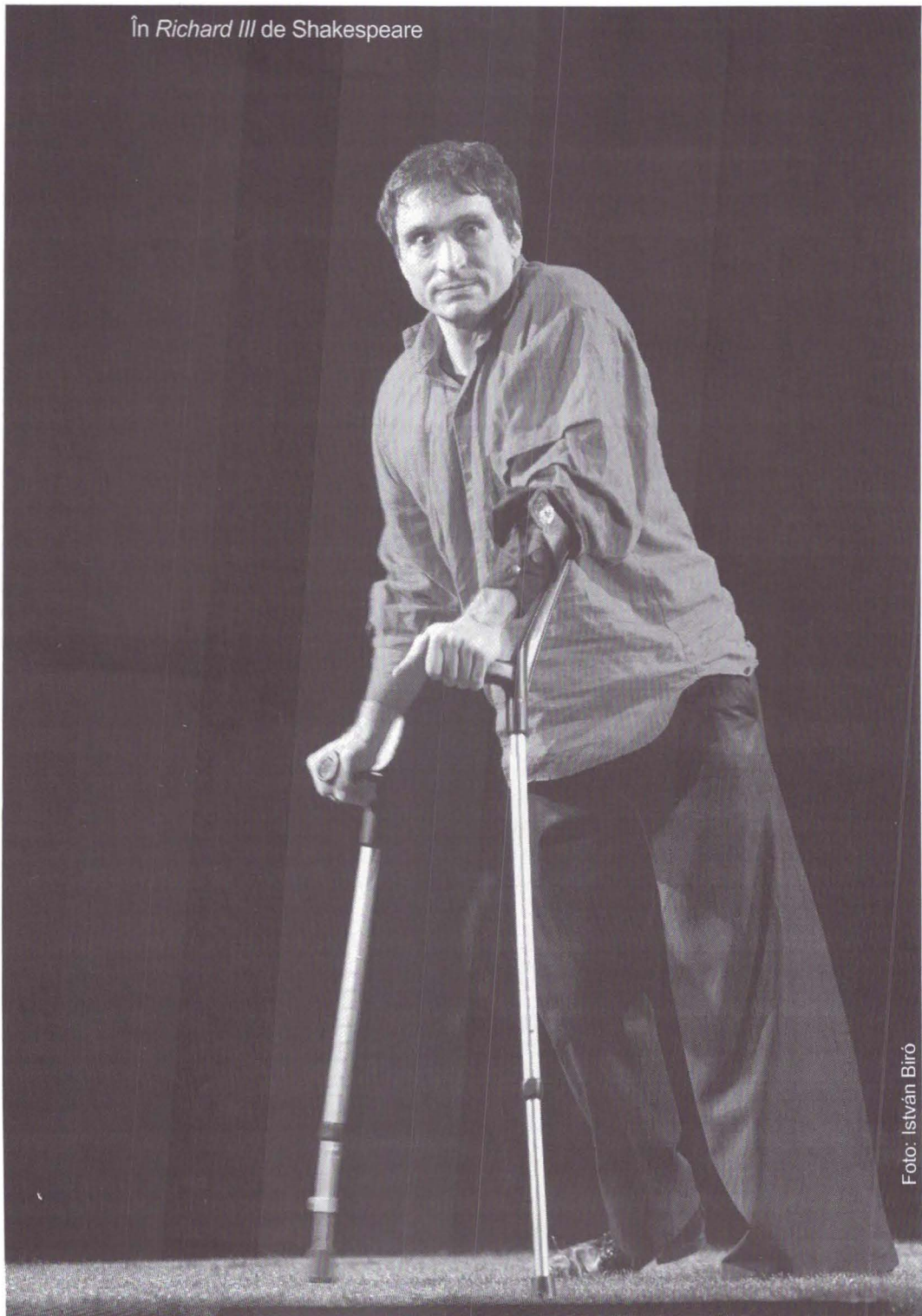
M.S.: *Cred că este un spectacol greu, atât pentru actori cât și pentru spectatori...*

B.Z.: *Și *Unchiul Vania* este un spectacol foarte greu. Văd publicul cum se consumă, se vede la aplauze. La Budapesta am avut în public colegi din breaslă, mari regizori unguri care au crezut că am venit noi din România să le arătăm cum se face teatru. S-a produs în mass-media un curent care le-a aruncat în ochi praful adunat în propria grădină.*

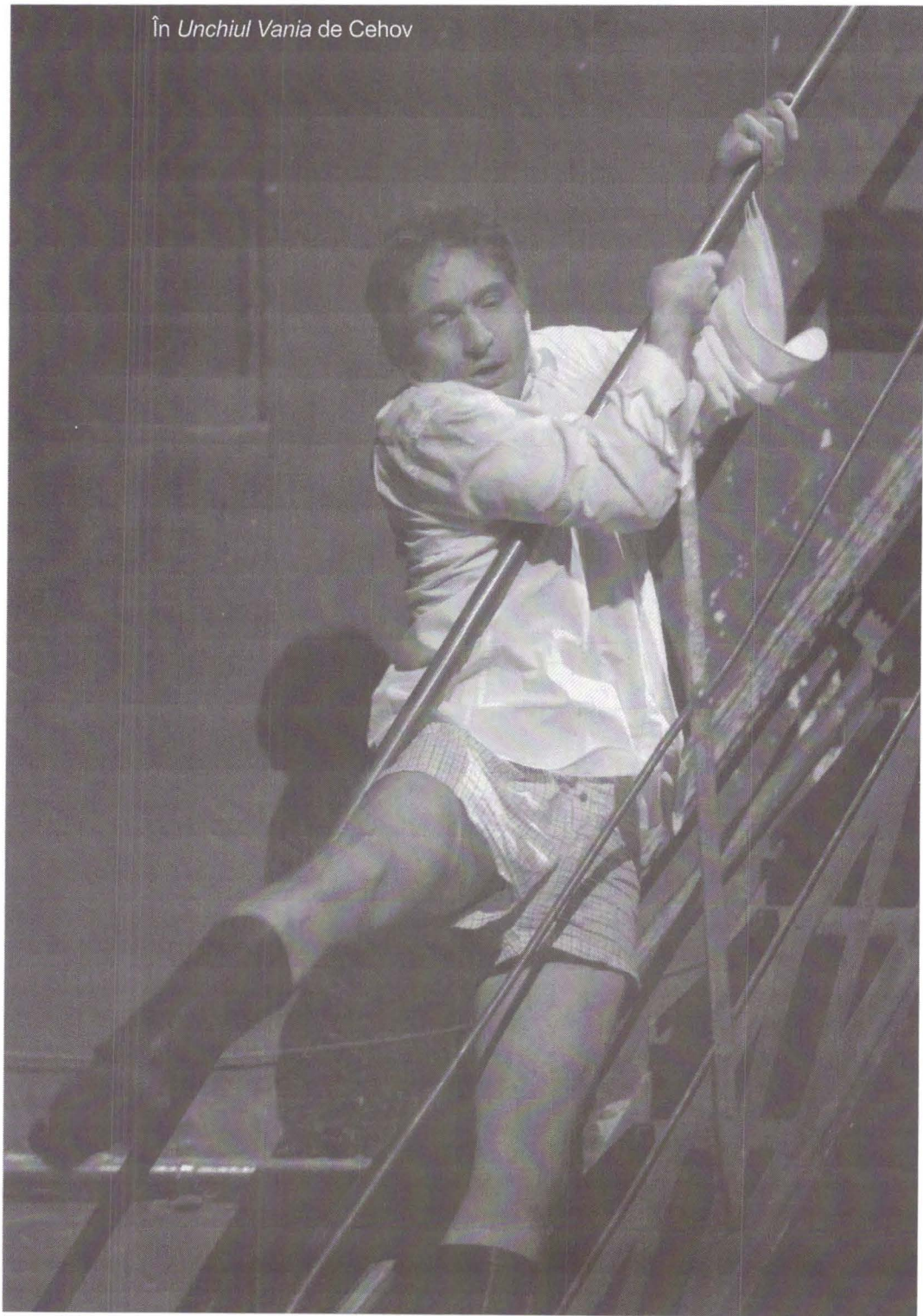
M.S.: *Practic, cum ați lucrat cu Andrei Șerban? Știu că cere foarte mult de la actori.*

B.Z.: *Nu se lucrează foarte ușor, dar sunt conștient că și cu mine e greu, de aceea spuneam că au mai fost divergențe, dar toate în folosul spectacolului. În general, ce se câștigă ușor nu prea are valoare. Chiar dacă nu puteam face ceea ce ne cerea sau nu știam cum să ajungem la o anumită trăire, mai devreme sau mai târziu reușeam. Andrei Șerban ne spunea că nu este nicio problemă dacă nu înțelegem, el ne explică până ajungem la un rezultat. Dar dacă am înțeles și ne-am pus de acord asupra unui moment, el vrea ca noi să ne dăruim. Așa am și*

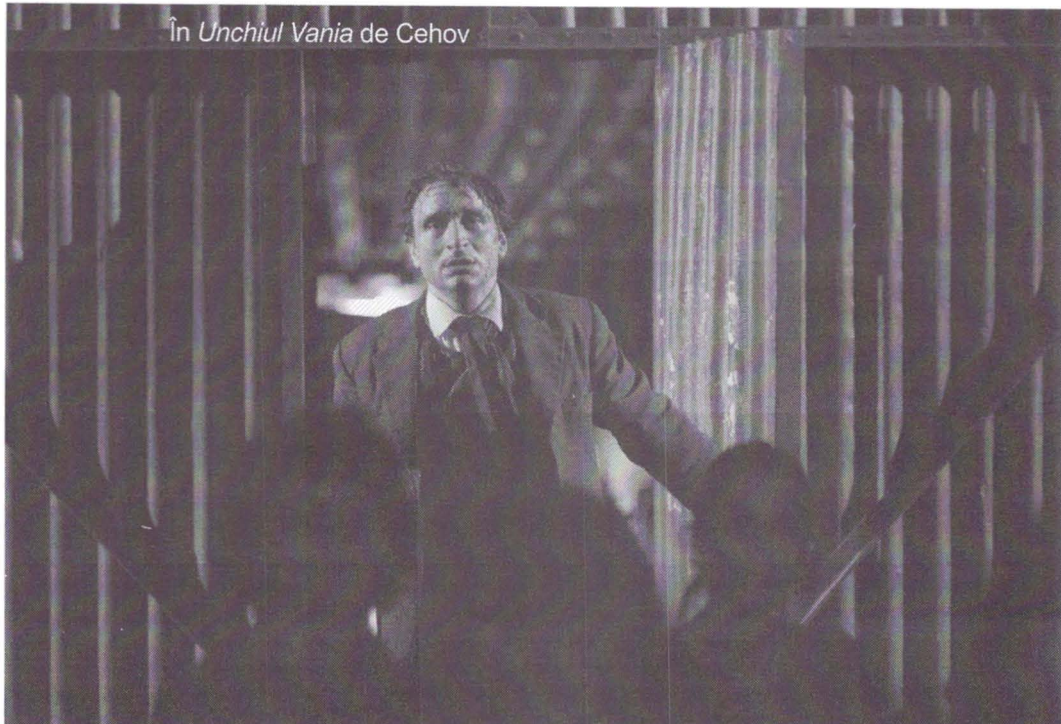
În *Richard III* de Shakespeare

În *Unchiul Vania* de Cehov

În *Unchiul Vania* de Cehov

făcut când am putut, când n-am putut... Știam cu toții că tot ceea ce ne cere este în folosul spectacolului. Se vede cât de mult iubește el actorul din minuțiozitatea cu care a lucrat fiecare moment, din grija cu care a construit fiecare personaj. Prețuiește enorm lucrul cu actorul. Asta nu înseamnă că a purtat mănuși în timp ce a lucrat cu noi. Are un ochi cu lunetă cu care te disecă, știe exact punctul tău slab profesional. Ne-a prins foarte bine, pentru că aceste lucruri, în general, nu se spun. Fiecare dintre noi are tendința de a cădea în manierisme, de aceea cred că ne prinde bine să ni se spună când o luăm în direcția greșită. Andrei Șerban ne-a spus. Nu a fost ușor de acceptat acest lucru, dar ne-a prins bine.

M.S: *De fapt, cum se lucrează cu Andrei Șerban la un rol?*

B.Z.: Tu îi propui o direcție sau o situație, îi arăți cum vezi tu personajul. El se uită, iar din ceea ce a văzut îți arată unde ar vrea să ajungă. Uneori îți dictează totul. Tot ce am realizat în spectacol i se datorează lui Andrei Șerban. A fost ideea lui. Mi se pare că a avut un curaj nemaipomenit să se apropie de clădirea teatrului, de ideea de teatralitate și în același timp nu a pierdut nimic din trăire. Are o tinerețe extraordinară în felul de a gândi teatrul. Spectacolul mi se pare mult mai cinstit așa. Am văzut la Sibiu *Unchiul Vania* regizat de Lev Dodin. Era prăfuit, se vedeau liniile de marcaj din regie. Cred că vroia să ne arate că ceea ce vedem nu este teatru, ci viața reală, că pe scenă nu sunt actori, ci înseși personajele lor. În actul trei toți merg foarte încet pe scenă trăgând scaunele după ei. Mi se pare teatral. În viață nu faci așa. Mi se pare mult mai cinstit să arăți că cei de pe scenă sunt niște amărâți de actori care câștigă cât câștigă, care au și ei problemele lor, dar la care merită să te uiți. Începând din acel moment, povestea începe să se urnească.

În Livada de vișini de Cehov

Foto: Lehel Makara

M.S.: De fapt, acolo vezi oameni, nu personaje.

B.Z.: Sunt momente când atmosfera se încinge atât de mult, încât teatralitatea este răsturnată. Andrei Șerban a construit voit totul la această intensitate. Abia la Budapesta ne-a spus că el a gândit spectacolul la limita dintre Stanislavski și Meyerhold.

M.S.: Dându-ți voie să „trăiești” atât de mult, există riscul să cazi în extrema cealaltă. Să te miști mult prea mult, să țipi, etc.

B.Z.: Când ai în sală o persoană cu gust, cu ochiul format, dur, dar care are grijă de tine, atunci poți risca. Știi că nu te va lăsa să cazi în propriu-ți rahat. La finalul repetițiilor, simți că ceva din tine s-a șlefuit, că vezi altfel teatrul.

M.S.: Ați lucrat mult cu Vlad Mugur care v-a distribuit în roluri importante.

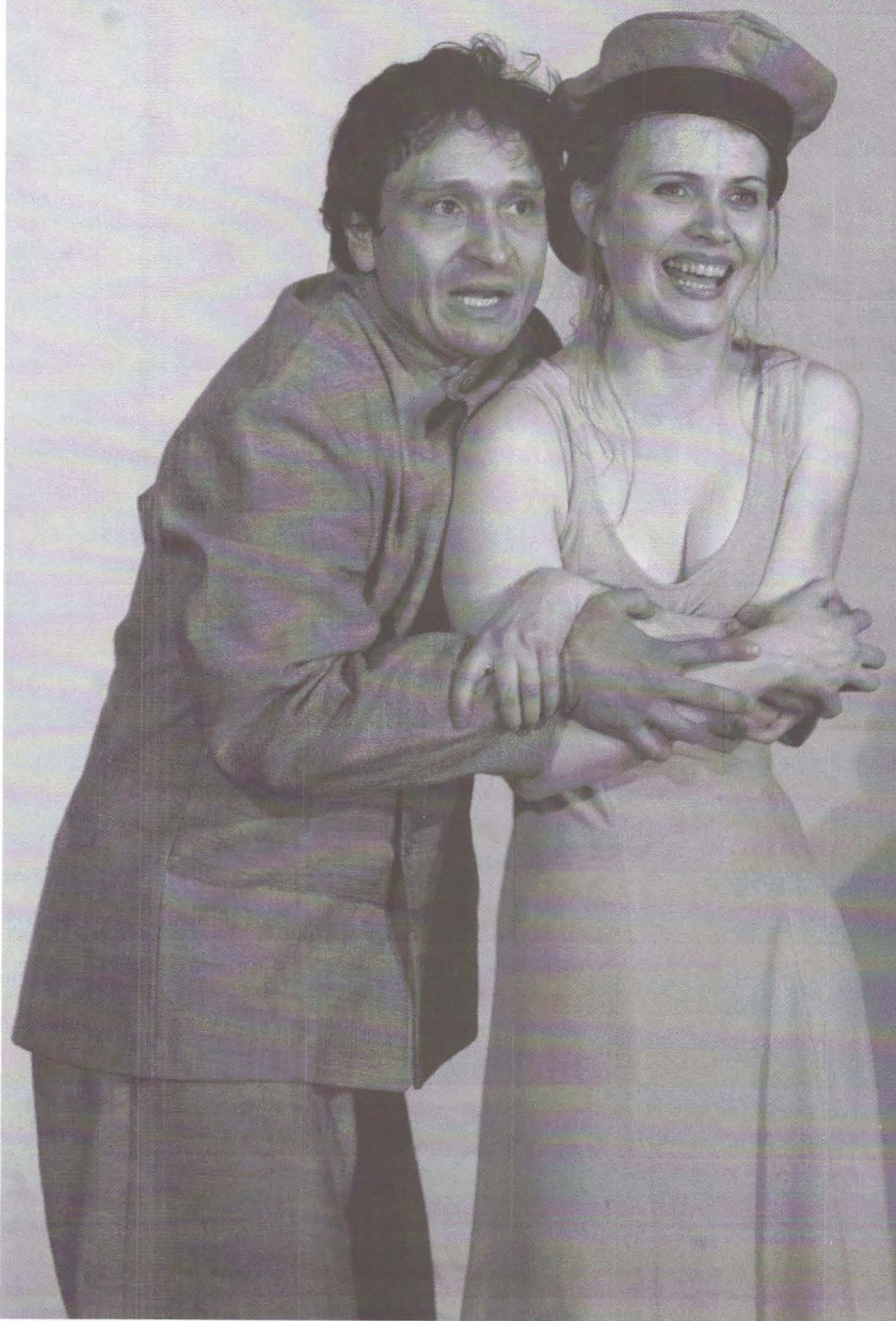
B.Z.: Nu știu dacă am construit suficient de bine acele roluri, eram foarte „crud”. Pentru mine, întâlnirea cu Vlad Mugur, a fost un dar imens și o mare șansă. Însă, eram așa de tânăr... De curând am revăzut înregistrarea *Livezii de vișini*, spectacolul mi se pare o poezie, dar cred că abia acum aș putea să joc ce mi-a cerut el. Tot ceea ce am devenit îi datorez lui Vlad Mugur. El m-a pomit pe acest drum și m-a învățat să gândesc altfel teatrul. Foarte mult timp după ce a plecat de lângă noi și ne-a lăsat, într-un fel, singuri, am continuat să-i cer părerea. Mă întrebam cum ar fi gândit el o anumită situație, cum ar fi construit un personaj. Mă îndrăgostisem de felul său de a face această meserie. După ce s-a dus, am lucrat cu tot felul de regizori. Am căutat în ei tot ceea ce mi-a spus el despre teatru. Din păcate, m-am simțit trist și abandonat în această lume. Foarte mult timp nu m-am putut adapta. Eram ca un copil naiv care se trezește din vis și nu crede că mama lui nu a fost acolo de-adevăratelea. Aveam tot timpul această întrebare în priviri: „Nu toți vedem la fel teatrul? Nu toți știm că nu trebuie să jucăm gros, că trebuie să ținem cont de măsură, de bun gust. Voi nu ați visat același vis?” Și apoi m-am trezit. „Visul vostru este altfel. Unde sunteți voi de fapt?”

în *Trei surori de Cehov*

Foto: István Biró

Cu Imola KÉZDI în *Woyzeck* de Büchner

M.S.: *Cum era Vlad Mugur cu actorii?*

B.Z.: Era nemilos, când trebuia. Ca toți marii regizori dăruți în totalitate teatrului, Vlad Mugur nu iubea mai mult altceva decât teatrul și pe actori. Toți acești imenși regizori, formatori de teatru, sunt neîndurător. Eu cred că în artă, în general, trebuie să depui foarte multă muncă și să fii nemilos cu tine și, câteodată, cu cei din jur. Nu cred în regizorul care te ia cu binișorul.

M.S.: *Sunt actori care nu pot lucra cu biciul.*

B.Z.: Noi, actorii, suntem înclinați spre confort, toți avem tendința de a ne căuta, prin manierisme, confortul. Așa avem senzația că nu putem da greș. Cel mai important lucru este să știi să o iei de la început. Dar oare unde este acel început care îți strânge stomacul sau care îți pune un nod în gât? Singuri nu cred că suntem capabili să îl găsim, de aceea avem nevoie de cineva care să privească din afară. Cu Andrei Șerban am lucrat la masă trei săptămâni, a insistat foarte mult la nuanțe. Îl vedeam cum se pune în situație și cum ardea. A avut tăria de a-și pune întrebări. Ne întreba cum vedem lucrurile și, ascultându-ne, se încărca. Cred că sunt puțini cei care își pot permite luxul de a întreba. Mulți afirmă, foarte puțini întrebă.

M.S.: *Ați terminat facultatea la Târgu Mureș și apoi v-ați angajat la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj. Cum s-a întâmplat acest lucru?*

B.Z.: Tompa Gábor m-a văzut la școală și m-a rugat să vin la Cluj. Îi mulțumesc foarte mult pentru asta. Nu știu unde altundeva aș fi putut să plec. Oriunde m-aș fi dus, nu aș fi avut norocul de a lucra atât și de a deveni ceea ce sunt. Aici am avut bucuria și șansa de a mă întâlni cu regizori ca Vlad Mugur, Mihai Măniuțiu, Silviu Purcărete, Andrei Șerban și, bineînțeles cu Tompa Gábor. Întotdeauna aici a fost o trupă foarte bună. Am început prin a fi în spate apoi, ușor, ușor am început să joc roluri mai mari. Am avut șansa de a juca foarte mult, șansă pe care, din păcate, nu au avut-o mulți actori.

M.S.: *Aveți cam patru roluri pe stagiune...*

B.Z.: În cinsprezece ani am interpretat cincizeci de roluri. Timp de zece ani nu „am căzut” de pe scenă. Actorii se plâng ori când lucrează mult, ori când lucrează puțin.

M.S.: *Când lucrează mult de ce se plâng?*

B.Z.: Se plâng că nu mai au de unde să mai dea, că nu mai au timp să citească o carte, să pună mâna pe un instrument, să se ocupe de familie, să vadă un zâmbet pe fața copilului, să meargă la pescuit sau la un meci de fotbal cu băiatul. Nu este frumos ce spun, dar câteodată munca la aceste roluri se duce pe apa sâmbetei. Te dăruiești șase săptămâni, ai încredere în regizor și la final vine cineva și spune că totul este o prostie. Atunci stai să te întrebi la ce bun acest efort? Ce câștigi și ce pierzi? Ce sens are să fii actor, să vii zi de zi la teatru, să te preocupe textul altcuiva și să iasă scânteii între tine și un coleg pentru o virgulă sau un punct?

M.S.: *Atunci la ce bun tot acest efort?*

B.Z.: Când respiri sau bei apă nu te întrebi dacă merită. Dacă nu ai face aceste lucruri, ai muri. Actorii își iau apa și aerul de pe scenă. Dacă nu sunt acolo, se deshidratează. Mă gândeam la un moment dat ce s-ar întâmpla dacă m-aș lăsa de respiratul teatrului. Aș putea să mai trăiesc? Probabil că nu aș muri, dar nu aș mai fi eu; aș căuta teatrul în tot ceea ce mă înconjoară.

M.S.: *Ce vă ajută să vă încărcați?*

B.Z.: Copiii. Mă încarc și atunci când ies pe stradă și, din norii gândirii persoanelor mele, văd sărăcia și mizeria cu care se confruntă oamenii. Nu depinde nicio viață de teatru, dar viața devine mai colorată. E frumos să te dăruiești. Dar nu cred în sloganul că totul este pentru public.

M.S: Atunci pentru ce?

B.Z.: Pentru artă, pentru mine. Sigur că fără public teatrul nu ar mai avea sens. Iar dacă acesta nu ar exista, eu nu aş mai trăi. Iar publicul ar fi puțin mai sărac. Spun lucrul acesta păgân aproape în șoaptă.

M.S: Care este povestea lui Richard al III-lea?

B.Z.: Este un tiran. De ce ajunge el așa nu pare interesant. Are o curiozitate în ceea ce privește specia umană. Poartă un dialog drăcesc cu Dumnezeu și, din pură curiozitate, vrea să vadă până unde poate să meargă cu răul. Până unde poate fi negată morala, existența sau inexistența lui Dumnezeu? Cât poate să stea Dumnezeu fără să se implice? De fapt, între ei este o relație adâncă, chiar afectivă, ca între tată și fiu. Vrea să își încerce puterea asupra morții, să vadă cât de departe poate împinge lucrurile. Richard este un bufon care are un chef drăcesc să râdă de tot și de toate. El este uman doar în fața morții, când se apropie acest moment cu toții suntem altfel. Are acel vis după care spune: „Nimeni nu mă iubește și nimeni nu mă va jeli”. Cu toate că are ambiția de a-și face drum spre tron, el, ca și noi toți, își dorește să fie iubit. Deși este foarte cinic în toată această bufonerie, mie mi se pare ca un copil. Am fost întrebat: „Cum este să lași să intre în grădina ta o umbră atât de întunecoasă?”. Eu cred că fiecare dintre noi are niște demoni în el, dobermani. Le dai drumul din lesă și ei îți fac grădina praf. După aceea trebuie prins fiecare și pus la locul lui. Cine spune că nu s-a ales cu mușcături din cauza demonilor lui atunci când a încercat să îi pună în colțul lor, acela minte. Din lătratul acestor demoni omul poate realiza cât de jos ar putea să cadă dacă s-ar lăsa condus de invidie, lăcomie, ură, etc. Richard are multe momente când este implicat, dar, de fapt el nu este decât un *raisonneur*. Povestește despre ceea ce face sau despre ceea ce i s-a întâmplat, nu are foarte mari trăiri. Are o minte brici, planifică fiecare lucru și are foarte clar în cap cum va decurge totul.

A consemnat Mirela SANDU

